

ÂS b. VÂİL

(العاص بن وائل)

Ebû Amr el-Âs b. Vâil
b. Hâşim es-Sehmî
(ö. m. 622)

İslâmiyet'e karşı direnişlerini sürdüren ve Kur'an'da "ebter" diye nitelendirilen Kureyş ileri gelenlerinden biri.

Kureyş kabilesinin Sehm kolunun reisi olup Câhiliye devrinde Mekke'nin ileri gelenlerinden sayılırdı. Ficâr* savaşları başta olmak üzere birçok savaşa kabilesinin başında katıldı. Adı el-Âsî diye de söylenirdi. Gücsüz ve kimsesizlere yaptığı zulümlerle tanınmıştır. Malını satmak için Mekke'ye gelen Zübeyd kabilesine mensup birinden satın aldığı malların bedelini ödememiş, bunun üzerine aralarında Hz. Peygamber'in de bulunduğu bazı Mekkeliler, haksızlığa uğrayanların hakkını savunmak gayesiyle Hil-fü'l-fudûl* cemiyetini kurmuş ve ilk iş olarak Âs b. Vâil'den satıcının hakkını almışlardı. Onun bu tür haksızlıkları İslâmiyet'ten sonra da müslümanlara karşı devam etmiştir. İlk müslümanlardan Habbâb b. Eret kendi eliyle yaptığı kılıçlardan birkaçını Âs'a satmış, fakat parasını alamamıştı. Habbâb alacağını isteyince Âs, borcunu ödemek için Habbâb'ın Peygamber'e dil uzatmasını şart koşmuş, o da, "Senin ölüp tekrar dirildiğini görmedikçe bu işi yapmam" diye cevap verince Âs şöyle demiştir: "O halde kıyamet gününde gel, o gün benim malım da evlâdım da olacak, o zaman öderim". Kaynaklar Meryem süresinin 77-80. âyetlerinin bu olay üzerine Âs hakkında nâzil olduğunu kaydeder. Âs b. Vâil, Hz. Peygamber'in oğulları Kâsım ile Abdullah vefat edince, "Bırakın şu nesli kesilmiş! Artık ölümünden sonra adını anan bulunmayacak" demiş, bunun üzerine onun hakkında, "Asıl hayırla yâd edilmeyecek olan (ebter) odur" meâlindeki ifadeyi de taşıyan Kevser süresi nâzil olmuştur. Müfessirler, Hz. Peygamber'e ve getirdiği dine karşı direniş ve tepkilerini ısrarla sürdüren tipleri konu alan bazı âyetlerin Âs b. Vâil hakkında nâzil olduğunu kabul ederler.

Oğullarından Hişâm b. Âs Habeşistan'a hicret eden ilk müslümanlardandır. Diğer oğlu meşhur sahâbi Amr b. Âs ise Mekke'nin fethinden önce müslüman olmuştur. Atları ve develeri tedavi etmedeki maharetiyle de tanınan Âs b. Vâil hicretten birkaç ay önce ölmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Huşûmât", 10; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 265, 295, 349-350, 357, 362; II, 374, 395, 409, 410; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 127, 133; III, 7, 164; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 132, 158, 161, 170, 176, 451; a.m.f., *el-Münemmak*, s. 45, 125-126, 130, 134, 191, 200, 218, 412, 429, 457, 484-485, 487-488; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 285-286, 576; Belâzürî, *Ensâb*, I, 124, 134, 138-139, 176-177, 405; Taberî, *Târîḫ* (de Goeje), I, 1175-1176, 1191, 1261; a.m.f., *Tefsîr*, XIV, 48-49; XVI, 91-92; XXIV, 16-18; XXX, 212-214.

MUSTAFA FAYDA

ASÂ

(عصا)

Çeşitli din ve kültürlerde kudret ve otorite ile dinî-sihri gücün sembolü sayılan sopa, değnek.

□ DİNLER TARİHİ. Yolcular, savaşçılar, çobanlar, biniciler vb. tarafından çeşitli maksatlarla kullanılan asânın sembol olarak da önemi büyüktür. Asâ, çobanın elinde hayvan otlatırken kullandığı bir araç, yaşlıların veya yaya olarak uzun yol katedenlerin elinde bir destek ve silâh, şaman ve büyücünün elinde sihrî bir güç vasıtası, kral veya hükümdarın elinde ise kudret ve otorite sembolü olarak kabul edilmiştir.

Asânın destek ve silâh olarak kullanımı Hint ikonografyasında kendini gösterir. Asâ pek çok ilâhın, özellikle de ölümler krallığının muhafızı olan ilâh Yama'nın elinde bir silâh, ilâh Vâmana'nın elinde ise bir bastondur. Budist rahibin "hakhara" (khakkhara) adı verilen asâsı ise hem baston hem de bir savunma aracıdır. O bir taraftan manastır hayatının sembolü, bir taraftan da şeytan ve cinleri kovma aracıdır. Varlıkların zararlarını gidermekte, ruhları cehennemden kurtarmakta, ejderhaları ehlileştirir.

Eski Çin'de asâ, yeni yılın girişinde kötülüklerin kovulması amacıyla, Taoistler'de ise bambu ağacından yapılmış, yedi veya dokuz budaklı olarak ibadet esnasında kullanılmaktaydı. Mısırlılar'da hem yolculuk sırasında hem de bir yetki alâmeti olmak üzere üst seviyedeki insanlarca asâ taşınmaktaydı. Şaman ve büyücünün asâsı ise sihrî güçler ile mânevî yükselişin sembolü sayılmaktaydı.

Yahudilik'te yolcular, savaşçılar, biniciler vb. tarafından kullanılan asânın mücizevi ve sembolik özellikleri de vardır.

Tevrat'ta Hz. Mûsâ ve Hz. Hârûn'la ilgili olarak asâ konusunda ayrıntılı fakat yer yer çelişkili bilgiler bulunmaktadır. Burada Hz. Mûsâ'ya, Allah tarafından peygamber olarak görevlendirildiğine dair bir alâmet olmak üzere asâ mucizesinin verildiği belirtilmektedir. Buna göre Hz. Mûsâ'nın elindeki asâ önce yılanla dönüşür, sonra da eski haline gelir (Çıkış, 4/1-5). Tevrat'ta ayrıca Hz. Hârûn'un asâsı da söz konusudur ve asâ ile gerçekleştirilen çeşitli mucizelerde bu asânın kime ait olduğu meselesinde tutarsızlıklar vardır. Meselâ Hz. Mûsâ'nın yılanla dönüşen asâsı Firavun'un huzurunda Mısırlı sihirbazların yılan haline gelen asâlarını yutarken ondan Hârûn'un asâsı diye bahsedilir (Çıkış, 7/8-13). Hz. Mûsâ'ya, Firavun'a gidip ondan kavmini salivermesini istemesi, aksi takdirde yılanla dönüşen değnekle ırmağın suyunu kana dönüştüreceğini söylemesi emredilir (Çıkış, 7/14-18). Ancak başka bir yerde asâsını Mısır'ın suları, ırmakları, kanalları ve havuzları üzerine uzatarak onları kana dönüştürenin Hârûn olduğu görülür (Çıkış, 7/19-20). Halbuki İsrâiloğulları çölde susuzluktan şikâyet edince rab Hz. Mûsâ'dan, "ırmağa vurduğunuz değneği alarak kayaya vurmasını" ister ve kayadan su fişkirir (Çıkış, 17/1-6). Hz. Hârûn'un asâsı vasıtasıyla Mısır diyarını kurbağalar (Çıkış, 8/1-7) ve tatarık sineği (Çıkış, 8/16-17) istilâ eder. Diğer taraftan Hz. Mûsâ asâsını göğe doğru uzatır ve Mısır diyarı üzerine dolu yağar (Çıkış, 9/22-27); ayrıca asâsını Mısır diyarı üzerine uzatır ve şark yeli ile birlikte ülkeyi çekirge istilâ eder (Çıkış, 10/12-13). Yine Hz. Mûsâ İsrâiloğulları ile birlikte denizi geçerken asâsını kaldırıp denize uzatır ve sular yarılr (Çıkış, 14/16, 21). Toplanma çadırında şahadet sandığı önüne konulan Hârûn'un asâsı, onun Tanrı tarafından seçildiğine bir alâmet olmak üzere tomurcuklanır ve olgun bademler verir (Sayılar, 17/8). Ancak çölde İsrâiloğulları'nın isyanı üzerine Tanrı Hz. Mûsâ'dan şahadet sandığı önündeki asâyı alıp kayaya vurmasını ister ve kayadan su fişkirir (Sayılar, 20/7-11). Halbuki şahadet sandığı önündeki asâ Hz. Hârûn'a aittir ve kayadan su fişkirması mucizesi Hz. Mûsâ'nın asâsıyla gerçekleşmiştir (Çıkış, 17/5). Öte yandan İsrâiloğulları'nda her kabile için, üzerinde kabile reisinin isminin yazıldığı bir asâ vardır (Sayılar, 17/2). Peygamber Elişa'nın asâsı tedavi edici bir nitelik taşımaktadır (II. Krallar, 4/29).